

STRANDA KOMMUNE

RUSMIDDELPOLITISK HANDLINGSPLAN 2024 - 2028

Foto: Svein Lunde

Vedteken i KOM- sak 065/24

INNHALD

INNLEIING.....	3
NASJONALE FØRINGAR.....	3
1. KOMMUNALE FØRINGAR OG PLANFORANKRING.....	4
2. VURDERING AV DEN RUSPOLITISKE SITUASJONEN.....	5
2.1 Rusmiddelsituasjonen i Norge	5
2.2 Fakta om levekår i Stranda kommune	6
2.3 Rusmiddelsituasjonen i Stranda kommune	6
2.4 Ung-data undersøking	7
2.5 Legemiddelbruk i Stranda kommune.....	7
3. MÅL OG STRATEGIAR.....	7
3.1 Regjeringa sine mål og strategiar.....	7
3.2 Mål og strategiar for Stranda kommune.....	9
3.3 Alkoholpolitikken i Stranda.....	9
3.4 Ulike instansar i Stranda kommune	9
4. TILTAK.....	14
5. OPPFØLGING AV ARBEIDET	15
5.1 Ansvar for oppfølging	15
5.2 Tiltak som krev tilførte ressursar som skal arbeidast inn i økonomiplan	15

INNLEIING

Ruspolitisk handlingsplan 2024 - 2028 utgjer Stranda kommune sine samla mål og strategiar på rusmiddelområdet. Planen omfattar alkohol, narkotiske stoff og legemidlar.

Planen skal seie noko om satsingsområda til Stranda kommune innanfor førebygging, behandling og rehabilitering.

Planen er todelt. Ein del omhandlar førebyggjande arbeid og tiltak, og ein del inneheld retningslinjer for kommunal omsetningspolitikk for alkohol.

Rammene for norsk alkoholpolitikk er fastsett i den nasjonale alkohollovgivinga. Arbeidet med alkoholpolitisk og ruspolitisk handlingsplan må inngå som ein del av kommunen sitt alminnelege planarbeid, og vere forankra i kommunen sitt folkehelsearbeid.

NASJONALE FØRINGAR

I nasjonale mål for folkehelse og helse - og omsorgstenesten står førebygging og tidleg innsats sentralt når det gjeld rusmiddelpolitikken. I tillegg blir det lagt vekt på vidareutvikling og styrking av behandlingstilboda i kommunen og spesialisthelsetenesta.

Det er fleire nasjonale reformer, rettleiarar og strategiar som legg føringar for den kommunale innsatsen på rusfeltet.

Dette inneber at oppfølging av brukarar skal skje i eige nærmiljø, der brukar – og mestringsperspektivet står sentralt. Kommunane har no fått større ansvar for fleire brukarar med omfattande psykisk helse- og rusutfordringar, som har stort behov for kommunale tenester.

Folkehelsearbeid i kommunane (Folkehelseprogrammet) handlar både om ei styrking av det rusførebyggjande arbeidet, og det å fremje psykisk helse gjennom å hindre utanforskap ved å fremje tilhøyr, tryggleik, meistring, deltaking og aktivitet.

Innsatsen handlar om befolkningsretta tiltak, der perspektivet «*helse i alt vi gjør*» og tilgjenge og etterspurnadsreducerande verkemiddel står sentralt. I tillegg til primærførebyggjande tiltak er det viktig at personar som står i fare for, eller er i ferd med å utvikle eit rusproblem blir fanga opp tidleg, og at dei får eit heilskapleg og samhengande tenestetilbod.

Hovudmålet til regjeringa for rusmiddelpolitikken er å redusere dei negative konsekvensane av rusmiddelbruk overfor einskildpersonar, for tredjepart og for samfunnet og bidra til fleire friske leveår for befolkninga.

Følgjande fem område blir vektlagt:

Førebyggjande og tidleg innsats

Samhandling – Tenester som jobbar saman

Auka kompetanse og betre kvalitet

Hjelp til tungt rusavhengige – Redusere overdosedødsfall

Innsats for pårørande, og mot passiv drikking

Utover stortingsmeldingane om heilskapleg rusmiddelpolitikk og folkehelsemeldinga legg følgjande dokument særleg føringar for arbeidet med planen:

Det er nedfelt visse rammer for rusmiddelpolitikken i lovgivinga. Kommunen blir pålagt å løyse fleire oppgåver på rusmiddelfeltet blant anna i følgjande lover.

[Lov av 2 juni 1989 nr. 27 om omsetnad av alkoholhaldig drikk m.v](#)

[Lov av 24 juni 2011 nr. 29 om folkehelsearbeid](#)

[Lov av 18. juni 2021 nr. 97 om barnevern](#)

[Lov av 24 juni 2011 nr. 30 om kommunale helse – og omsorgstenester m.m](#)

[Lov av 2 juli 1999 nr. 62 om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern](#)

[Lov av 2 juli 1999 nr.61 om spesialisthelsetenesta m.m](#)

1. KOMMUNALE FØRINGAR OG PLANFORANKRING

Stranda kommune sin visjon er «*Til å vere stolt av*»

Visjonen uttrykkjer eit felles ønske om ein god livskvalitet for innbyggjarane i kommunen.

Frå satsingsområda i kommuneplanen sin samfunnsdel ligg mål om rusførebyggjande tiltak og tiltak retta mot psykisk helse for barn og unge, og det ruspolitiske arbeidet i kommunen skal vere ein del av folkehelsearbeidet, fokus på tidleg innsats, helsefremjande og førebyggjande arbeid står sentralt.

Ein ruspolitisk handlingsplan dekkjer mange sektorar og einingar i kommunen, og mål og tiltak i denne planen er tilgrensande og overlappande med andre planar. Denne planen har eit klart fokus på rusmidlar, men må sjåast i samanheng med:

Kommuneplan samfunnsdel. Overordna visjon, mål, og strategiar og folkehelsesatsinga.

Oppfølging av kommuneplanen sine satsingsområde.

Folkehelseoversikten

Helse og omsorgsplan

2. VURDERING AV DEN RUSPOLITISKE SITUASJONEN

2.1 Rusmiddelsituasjonen i Norge

Avdeling for rusmiddelforskning ved Folkeinstituttet publiserer årleg rapporten *Rusmidlar i Norge* med statistikk over forbruk av alkohol og andre rusmidlar. Gjennom denne rapporteringa blir utviklinga, og endring i befolkninga sin bruk av rusmidlar følgd. Faktagrunnlaget under er henta frå denne rapporten.

Alkohol

Alkoholforbruket kan vi dele inn i to hovuddelar. Den eine er det vi kallar registrert forbruk, som inneheld sal frå butikkar, Vinmonopolet AS og skjenking frå kafear, restaurantar, hotell og liknande. Den andre er det vi kallar uregistrert forbruk, og dette omfattar dels lovleg turistimport, heimeproduksjon, dels frå lovleg eller ulovleg grensehandel, dels frå ulovleg import (smugling) og ulovleg heimeproduksjon (heimebrenning).

Samanlikna med andre land har Norge eit relativt lågt alkoholforbruk. Samstundes har vi eit drikkemønster som blir kjenneteikna av at det blir nytt store kvantum når vi først drikk. Auken i alkoholkonsum, særleg blant den vaksne delen av befolkninga, blant kvinner og eldre, gir grunn til uro og må møtast med forsterka innsats.

Narkotiske stoff

Det er naturleg nok ikkje noko data/register over omsetnaden av narkotika. For å kunne seie noko om narkotikamarknaden nyttar ein i staden tollvesenet og politiet sine beslag av ulike stoff, samt opplevd tilgjenge og prisutvikling.

Vanedannande legemidlar

Med vanedannande legemidlar meiner vi legemidlar som blir brukt til medisinsk behandling, men som over tid kan resultere i avhengigheit hos pasienten.

Ein del pasientar brukar desse legemidla i store mengder og/eller over lengre tid enn anbefalt. Dette kan ha uheldige konsekvensar både for einskildpersonar og for samfunnet.

Vanedannande legemidlar omhandlar i all hovudsak sovemiddel, angstdempende midlar, sentralverkande smertestillande midlar, sentralstimulerande midlar, midlar til behandling av opioidavhengigheit og nokre hostedempande midlar. (*Folkehelseinstituttet*).

Desse legemidlane har reseptstatus A (narkotiske stoff) eller B (andre vanedannande legemidlar).

Bruk av sovemidlar aukar med aldersgruppa, og det er høgare andel kvinner enn menn som brukar smertestillande. Eldre brukar ofte mange legemidlar, og er dermed meir utsett for biverknader og interaksjonar.

2.2 Fakta om levekår i Stranda kommune

Pr 3. kvartal 2023 hadde Stranda kommune 4365 innbyggjarar.

Kommunen har eit stort areal med fire bygdelag. Dei fleste innbyggjarane bur i Stranda tettstad.

[Folkehelse- og oppvekstprofil for Stranda](#)

Stranda kommune har relativt lav arbeidsløyse, og lønsvået ligg over gjennomsnittet i Møre og Romsdal.

2.3 Rusmiddelsituasjonen i Stranda kommune

Alkoholomsetnad

Offentleg registrert omsetnad av alkohol skjer gjennom butikkar, Vinmonopolet AS og bedrifter med skjenkeløyve.

Sal og skjenking av alkoholhaldig drikk i Stranda kommune har ikkje endra seg stort frå 2018 . Det har vore ein liten nedgang i tal på liter alkohol servert ved utestadane, medan det har vore ein liten auke i sal frå butikkar ol.

Stranda kommune har eit stabilt tal på skjenkeløyve med 28 skjenkestadar fordelt slik:

Stranda tettstad: 8 skjenkestadar

Hellesylt: 5 skjenkestadar

Liabygda: 1 skjenkestad

Geiranger: 14 skjenkestadar

Tal på salsstadar har auka med 2 sidan 2018, og det er 11 salsstadar medrekna 1 netthandelbutikk og Vinmonopolet.

Stranda tettstad: 5 utsalsstadar (inkl. vinmonopolet)

Hellesylt: 2 utsalsstadar

Liabygda: 1 utsalsstad

Geiranger: 2 utsalsstadar

Netthandel: 1 stk.

2.4 Ung-data undersøking

Ungdataundersøkingar ver gjennomført jamnleg for å få kunnskap om barn og unge sitt forhold til rusmiddel.

I Stranda kommune er bruken av marihuana-, røyk- og snus omlag som i landet elles, men alkoholbruken er høgare enn landsgjennomsnittet. Dei føresette sin aksept for ungdom sin alkoholbruk er også signifikant høgare enn for landet elles (tal frå Ungdata2022).

Her kan du lese resultat av [Ungdatakartlegginga](#) i Stranda

2.5 Legemiddelbruk i Stranda kommune

Forbruket av følgjande legemiddel har gått ned sidan 2006-2008:

- Sovemiddel og beroligande middel (N05B, N05C).
- Smertestillande middel (M01A, N02A, N02B).
- Middel ved psykiske lidningar (N05A, N06A).
- ADHD-middel (C02AC02, N06BA ekskl. N06BA07).

Ut i frå Folkehelseinstituttet/reseptregisteret sin nasjonale statistikk over alle reseptbelagde legemiddel ekspedert frå apotek, er ikkje situasjonen i Stranda kommune urovekkande og kommunen har mindre forbruk kva gjeld alle legemidlar nemnt over, samanlikna med resten av landet og Møre og Romsdal. Ein kan ikkje slå seg til ro med dette fordi - skjult bak ein fin statistikk - er det einskiltpersonar som har uheldig legemiddelbruk og nokre kan ha behov for særleg behandlingstilbod. Statistikken seier heller ikkje noko om illegal bruk av legemidlar.

3. MÅL OG STRATEGIAR

3.1 Regjeringa sine mål og strategiar

Hovudmålet til regjeringa er å redusere negative konsekvensar av rusmiddelbruk for enkeltpersonar, for tredjepart og for samfunnet, og bidra til fleire friske leveår for befolkninga. Dette skal sikrast gjennom ein heilskapleg rusmiddelpolitikk. Aktiv førebygging,

tidleg innsats, hjelp til dei som har omfattande rusproblem, og ta i vare pårørande og tredjepart som blir råka av rusmiddelbruk.

Regjeringa vektlegg særleg følgjande fem område:

- **Førebygging og tidleg innsats**

Å redusere tilgangen til rusmidlar er det mest effektive førebyggjande verkemiddelet. Dette omhandlar ein restriktiv alkoholpolitikk, å nedkjempe narkotika gjennom forbod, innsats mot narkotikahandel, og organisert kriminalitet. Vidare er det viktig med etterspørselreducerande tiltak, førebygging, behandling, rehabilitering og skadereduksjon.

- **Samhandling – tenester som jobbar saman**

Det er viktig å sikre heilskapleg og tilgjengelege tenester som byggjer på eit sterkt brukar og meistringsperspektiv. Samhandlingsreforma sine mål skal etterlevast også på rusfeltet. Det skal leggjast til rette for styrka kommunale tenester kombinert med tilgjengelege og desentraliserte spesialisthelsetenester.

- **Auka kompetanse og betre kvalitet**

Det er viktig å auke kompetansen om rus, avhengigheit, og psykisk helse i alle sektorar. Meir og betre data på rusmiddelområdet er ein sentral del av dette. Regjeringa vil gjennom opptrappingsplanen for rusfeltet styrke forskning og undervisning, kompetanse, rekruttering og kvalitet i alle tenester. I tillegg er det viktig at kompetansen i frivillig sektor, samt styrke samarbeidet mellom offentleg tenesteapparat og frivillig sektor.

- **Hjelp til tungt avhengige – redusere overdosedødsfall**

Det er eit mål for regjeringa å avskaffe opne rusmiljø og sikre trygge og gode sentrumsmiljø. Samstundes må innsatsen mot tungt avhengige styrkast for å redusere skadar og dødsfall. Personar med rusutfordringar skal og må møtast med helsehjelp heller enn tradisjonell straff.

- **Innsats for pårørande og mot passiv drikking**

Her er det særleg fokus på barn og pårørande av rusavhengige foreldre, samt barn født med alkoholskadar og barn og kvinner i legemiddelassistert rehabilitering (*LAR-behandling*).

Vidare er det viktig at helse- og omsorgstenestene er merksame på at pårørande kan ha eigne behov som må takast i vare. Pårørande er ein viktig ressurs for personar med rusproblem, dei sit med erfaring som behandlarar og tenester kan nytte seg av.

3.2 Mål og strategiar for Stranda kommune

Hovudmålet for Stranda kommune sin rusmiddelpolitikk er å redusere dei samla skadane og dei belastningane rusmisbruk fører med seg. Arbeidet skal ha eit særleg fokus på ungdom og rusmiddel i eit folkehelseperspektiv.

Med fokus på tidleg innsats, helsefremjande og førebyggjande arbeid, og tiltak retta mot psykisk helse, er følgjande strategiar og innsatsområde prioritert i det ruspolitiske arbeidet i Stranda kommune.

Ein forsvarleg og lokalt tilpassa alkoholpolitikk ved tildeling av sals- og skjenkeløyve

Førebyggjande arbeid mot barn, unge og eldre

Redusere forbruket av alkohol

Nedkjempe bruk av narkotika

Fagleg gode oppfølgingstenester

Styrking og samordning av kommunalt hjelpeapparat

Styrke bu-tilbodet for rusavhengige

3.3 Alkoholpolitikken i Stranda

Stranda kommune er ein turistdestinasjon, og noko av utfordringa for kommunen er at alkohollovgjevinga er i skjeringspunktet mellom ulike omsyn. Det oppstår fort ei spenning mellom behovet for å regulere tilgangen på alkohol og næringsinteresser. Ein realistisk rusmiddelpolitisk handlingsplan vil difor i stor grad verte eit kompromiss mellom desse ulike interessene.

Stranda kommune skal legge til grunn alkohollova sitt føremål om å avgrense skader som skuldast alkoholbruk, og redusere forbruket av alkohol. Samstundes skal kommunen vere ein attraktiv kommune å bu i. Kommunen skal legge til rette for utvikling av infrastruktur og vere ein samarbeidspartnar for å utvikle eit variert, konkurransedyktig og berekraftig næringsliv. Kommunen skal legge vekt på livskvalitet og trivsel i utviklinga av eit trygt og berekraftig lokalsamfunn. I tillegg ønskjer Stranda kommune å jobbe for at ingen tredjeperson skal bli plaga av andre sin alkoholbruk. Ein viktig føresetnad for å få dette til er ein god dialog og samarbeid mellom kommunen som løyvemynde, løyvehavarar, kontrollmynde og politiet. Kommunen vil jobbe aktivt for å sikre dette.

3.4 Ulike instansar i Stranda kommune

Heimen

Foreldre og andre omsorgspersonar har den viktigaste rolla/oppgåva for å gi barna ein god

oppvekst, samstundes som dei er viktige i det førebyggjande arbeidet. Foreldra og føresette er rollemodellar og set grenser for borna. Foreldra må ha kunnskap om rusmidlar og deira verkeområde, og vere bevisst på at deira haldningar og drikkemønster påverkar borna sin levemåte.

Barnehagen

Barnehagen er ein førebyggjande arena som i samarbeid med heimen skal gi borna ei god barndom. Etter lova har barnehagen opplysningsplikt til kommunal helse- og omsorgstenester og barnevern/kommuneloverleg, dersom ein oppdagar tilhøve som bør føre til tiltak frå kommunen si side. I eit rusførebyggjande perspektiv kan følgjande to oppgåver bli dekt av barnehagane: Å oppdage og hjelpe born som lir på grunn av vanskelege rusmiddelbruk i familien, samt hjelpe til at borna får eit godt fundament som gjer dei robust i møte med rusmidlar seinare i livet.

Skulen

Skulen skal ha eit utoverretta relasjonsbyggjande arbeid mot elevane og føresette. Skulen skal ta i vare elevane sine behov for omsorg og tryggleik. Tilsette i skulen har etter lova opplysningsplikt, om ein oppdagar forhold som ein meiner er alvorlege, eller ikkje haldbare for den enkelte elev.

Skulen er hovudsakleg ein utdanningsinstitusjon, og elevane i Stranda kommune er innom tema med rusførebyggjande innhald som

Helse og livsstil, og korleis det kan påverke oss.

Rusmiddel og tobakk, og korleis det påverkar samfunnet og oss sjølve.

Drøfting og refleksjon rundt etiske og moralske retningslinjer i samfunnet vårt.

Drøfting og refleksjon rundt egne og andre sine grenser.

Med det til grunn skal skulen hjelpe elevane til å bli sjølvstendige, robuste og ansvarsfulle medmenneske.

Barnevernet

Barnevernstenesta driv sitt arbeid ut i frå lov om barnevernstenester, og arbeider førebyggjande på fleire arenaer. Føremålet med barnevernslova er å sikre at barn og unge har gode/trygge oppvekstvilkår. Tenesta skal vere ein pådrivar for å styrkje førstelinetenesta i skular, barnehage for å gjere det førebyggjande arbeidet blant born og familie best mogleg. Dei sentrale oppgåvene til barnevernstenesta er å undersøkje barnet sin omsorgssituasjon, sette i verk hjelpetiltak og om naudsynt fremje forslag om tiltak til Fylkesnemnda. Barnevernet kan krevje at foreldre vert rustesta ved mistanke om rusmisbruk. Der det er behov for hjelp, skal barnevernstenesta tilby frivillige tiltak i heimen.

Helsestasjon, skulehelsetenesta, helsestasjon for ungdom og jordmortenesta

Helsestasjon, skulehelsetenesta, helsestasjon for ungdom og jordmortenesta skal bidra til å førebyggje sjukdom og fremme god fysisk og psykisk helse hos gravide, føresette, barn og unge 0-20 år. Innhaldet i tenesta er regulert gjennom lover og føreskrifter. Helsedirektoratet utarbeidar retningslinjer som er normerande for drifta av tenesta. Helsestasjonen sine tenester har fokus på rusførebyggjande arbeid ved at temaet blir tatt opp gjennom graviditet, småbarnstid og ungdomstid. Til gravide og til føresette informerer og rettleiar det om kva uheldige konsekvensar bruk av rusmidlar vil ha for helse og utvikling til barnet/ungdommen. I skulehelsetenesta blir etter kvart fokuset og retta mot ungdommens eigne forhold til rusmidlar. Jordmor og helsestasjon arbeidar tverrfagleg med andre etatar, fastlegar, barnevern og PPT.

Legetenesta

Gode og nære relasjonar mellom brukar og fastlege/legetenesta er viktig ved helseutfordringar. Dette også når legen får mistanke om uheldig rusbruk eller misbruk og helseskadeleg åtferd. Legen/sjukehuset tek oppfølgingsamtale med pasienten om rusmiddelbruken og gir tilbod om tilvising ved behov for behandling.

Særlege arbeidsoppgåver og utfordringar for legetenesta:

Ein tilvisande instans for avrusing og rusbehandling

Legane i Stranda vil halde fram å forsterke ein ansvarleg foreskrivingspraksis i kommunen. Å ha særleg merksemd på alvorlege følger utskriving av vanedannande medikament kan føre til og på menneske i risikosona for slike problem er eit fokusområde innanfor legetenesta.

Legetenesta i kommunen har gjennom si nære og breie befolkningskontakt ein framskoten «observatørrolle» når det gjeld utvikling, bekymringsmeldingar og kunnskap om det som røyver seg innanfor rusfeltet i kommunen.

Legane har ved fleire høve meldt frå om at kapasiteten innanfor dei samla kurative oppfølgingstenestene innanfor rusfeltet i kommunen ikkje er tilstrekkelege i forhold til behova.

Sosialtenesta og eining for habilitering/rehabilitering

Psykisk helseteam skal primært yte tenester til heimebuande 18-65 år. Samtaletilbodet er gratis. Ein kan også tilby heimebesøk ved behov. Dette er eit lågterskeltilbod som betyr at ein ikkje må ha tilvising frå lege. Ein kan ta direkte kontakt enten ved å ringe, sende brev eller møte opp.

Sosialtenesta er som legetenesta tilvisande instans i kommunen til spesialisert rusbehandling. Det er berre legetenesta som kan tilvise til avrusing. Ved vurdering av tvang innan rus, er dette i dag lagt innunder sosialtenesta.

Eininga gir også eit tilbod om samarbeid før, under og etter behandling i spesialisthelsetenesta.

Dei pårørande til brukarane vil få rettleiing etter behov og i samråd med brukar, der pårørande har eit sjølvstendig behov vert eigen tilrettelagt hjelp/rettleiing gitt.

Eining for habillitering/rehabilitering yt miljøterapeutiske tenester til personar med samansette behov.

Målgruppa er personar med diagnose: Psykisk utviklingshemming, psykiske lidningar og/eller ruslidningar.

Målet med all habillitering/rehabilitering er at tenestemottakar skal oppnå eller vedlikehalde eit best mogleg funksjons- og meistringsnivå. Eininga gir også eit dagsenter-tilbod til enkelte brukarar.

Koordinerande eining vurderer og gir tilbod om individuell plan, eventuelt koordinator der fleire tenester er inne.

Resultat av registrering i Brukarplan (tverrfagleg kartlegging av brukarar og behov) i Stranda kommune dei 2 siste åra syner at der er ganske mange sett i forhold til befolkninga som er i kategorien «raudt/blodraudt» eller «blålys» som ordlyden er i dag. Det er personar som scorar dårleg på fleire levekår og som har store behov for kommunale tenester, tenester frå spesialisthelsetenesta og NAV. Dei har store og samansette behov og utfordringar i sin kvardag og ein ser at dei er avhengig av tenester frå ulike einingar. Eit godt tverrfagleg samarbeid både internt og med spesialisthelsetenesta er sentralt. Ein samarbeider bra i dag, men ein ser at kommunen har utfordringar med å følgje opp ettervernet etter opphald i spesialisthelsetenesta og for brukarar med større behov. Ein klarer ikkje å være tett nok på i kvardagen og tilbodet ein har blir for lite robust til å førebyggje tilbakefall.

Fylkesmannen i Møre og Romsdal har hatt tilsyn i Stranda kommune inn mot brukargruppa ROP-pasientar (rusmiddelproblematikk og psykiske lidningar) der dei har intervjuar enkeltpersonar som mottek teneste i kommunane. Tilsynet viser at ROP-pasientar er ei sær sårbar brukargruppe og det er spesielt 3 risikopunkt som kjem fram:

- Manglande samordna tenester.
- Manglande tilpassa bustad.
- Manglande utredning.

I etterkant av dette tilsynet har ein oppretta 4 tilrettelagde bustader for denne gruppa med tilgang til kvalifisert personell 24/7. Likevel ser ein at dette ikkje stettar behova til fleire brukarar som bur i eigen bustad som har behov for meir hjelp enn dei får i dag, om dei skal klare kvardagen sin utan for store tilbakefall.

Frivilligsentralen

Frivilligsentralen, kommunale tenester, politi og fleire brukarorganisasjonar har vore sentrale i det førebyggjande arbeidet retta opp mot ulike målgrupper, spesielt born og unge.

Aktivitetar som Open hall, Natteravn og Språkkafé m.m har bidrege til å skape trygge møteplassar.

Stranda frivilligsentral startar opp prosjektet «Koordinerande innsats for born og unge 2024-2026» i år. Prosjektet vil inkludere fleire kommunale tenester og frivillige organisasjonar og jobbe mot at fleire born og unge får informasjon og tilgang til tilbod og aktivitetar. Dette, saman med vidareutviklinga av Frivillig forum som møtearena for lag og organisasjonar, vil vere viktig i det vidare førebyggjande arbeidet.

Stranda kommune er medlem av organisasjonen Av-og-til som jobbar for godt alkovett. Dagleg leiar ved Stranda frivilligsentral er Av-og-til koordinator. Samarbeidet med Av-og-til bidreg til at Stranda kommune kan nå ut med lokaltilpassa relevant informasjon om rusførebygging, samt riktig og tilpassa budskap i lokale kanalar, møtepunkt og tenester.

Eining for kultur og fritid

Eininga skal bidra til å skape arenaer der innbyggjarane i kommunen kan utfolde seg, bygge sjølvtrillit og skape trygge relasjonar i eit rusfritt miljø. Kulturskule, bibliotek, idrett og andre fritidsaktivitetar er førebyggjande, og er med på å danne grunnlag for god folkehelse. Kulturskulen er primært eit tilbod til barn og unge. Eininga samarbeider jamt med lag og organisasjonar, i stor grad i form av å legge til rette for eit variert fritidstilbod for alle innbyggjarane. Kvart år deler ungdomsrådet ut ungdomsmidlar til rusfrie ungdomstiltak i kommunen.

Servicekontoret

Servicekontoret har ansvar for forvaltning av:

Søknad om skjenkeløyve, salsløyve, tilverkingssløyve, ambulerande løyve, løyve for enkeltanledningar, utvida skjenkeareal, og søknad om utvida skjenketid.

Tilrettelegge og gjennomføre kunnskapsprøver etter alkohollova.

Omsetningsoppgåve som grunnlag for avgifter sals- og skjenkeløyve

Kontrollverksemda, og oppfølging av avvik etter alkohollova.

Servicekontoret skal arbeide med alkohollova der ein gir løyvehavar rettleiing, samt utarbeide retningsliner for det ruspolitiske arbeidet i Stranda kommune.

Arrangere opplæring/dialogmøte med alle løyvehavarar kvar kommunestyreperiode.

NAV Sykkylven-Stranda

For personar med rusavhengigheit og/eller psykisk sjukdom er det behov for tett oppfølging som er tilpassa personen sine behov, og fysiske møter med ein fast rettleiar. Rettleiing i høve arbeid skal inngå i all dialog med brukarar som treng hjelp til å skaffe seg eller stå i arbeid/aktivitet. Rusavhengigheit og psykisk sjukdom kan være eit hinder for å skaffe seg

eller stå i arbeid/aktivitet, og NAV si oppgåve er å foreta ei vurdering av arbeidsevna. Det er vesentleg at NAV har eit tett samarbeid med fastlegar og rus- og psykisk helseteam i kommunen, kartlegging av rusavhengigheit og/eller psykisk sjukdom og vurdering av behov for tiltak.

NAV har ei plikt til å kartlegge;

- Om personen har omsorg for barn? Og vurdere om det er indikasjonar på at rus og/eller psykisk sjukdom kan utgjere ein risiko for barnet? Ved mistanke om omsorgssvikt har NAV plikt til å melde frå til barnevernstenesta, jf. rundskriv til sosialtenestelova § 45.
- Om personen er gravid? Og melde frå til sosialtenesta som har ansvaret for ei eventuell tvangssak, jf. helse- og omsorgsloven § 10.
- Om det er behov for tenestene økonomisk opplysning, råd og rettleiing, jf. rundskriv til sosialtenestelova § 17.
- Om det er andre instansar som er eller bør ha oppfølging på personen? Og vurdere om det er behov for individuell plan, jf. rundskriv til sosialtenestelova § 28.

4. TILTAK

Stranda kommune er ei kommune der tal på skjenkeløyva i forhold til innbyggjartal ligg høgt. Dette er også naturleg då vi er ei turistdestinasjon. Ein tenkjer at innkomne avgifter frå sal- og skjenking øyremerkast. Midla skal gå til førebyggjande tiltak som for eksempel:

- Auke tal på kontrollar.
- Av-og-til kommune.
- Kompetanseheving inn mot det frivillige og kommunale tenesteområdet m.m.

Stranda kommune er ei Av-og-til kommune, som er ein alkovettorganisasjon som arbeider med befolkningsretta kampanjar. Målet er ikkje å få befolkninga til å slutte å konsumere alkohol, men at ein skal redusere alkoholbruken der det kan vere farleg eller gå utover andre. I samband med dette, tenkjer ein også at idrettsarrangement bør vere alkoholfrie arenaer.

Ungdata tal syner kor viktig det førebyggjande arbeidet er, og ein veit i dag at det er ein samanheng mellom høg debutalder og mindre alkoholkonsum i vaksen alder.

Fleire av brukarane er «svingdørspasientar», og ettervernet i kommunen klarer ikkje å følgje opp og vere tett nok på i tilstrekkeleg grad. Dette ser vi også inn mot ei aldrande befolkning der rusproblematikk er eit aukande problem.

Ein ynskjer å opprette eit tverrfagleg team med ulik kompetanse som kan følgje opp dei

heimebuande i større grad enn i dag.

Ein ser eit aukande behov for kompetanseheving i heile kommunen innan for rus og psykisk helse. Ein føreslår ulike tiltak retta mot dette, samt at personane som innehar oppretta stillingar skal ha eit ansvar inn mot opplæring og rettleiing av andre tilsette i kommunen.

5. OPPFØLGING AV ARBEIDET

5.1 Ansvar for oppfølging

Ansvar og tidsperspektiv for einskilde tiltak er lagt til grunn i tiltaksplanen under. Det overordna ansvaret for oppfølginga har kommunalsjef for helse og omsorg, medan servicekontoret har ansvar for tildelingspraksisen.

5.2 Tiltak som krev tilførte ressursar som skal arbeidast inn i økonomiplan

Mange av tiltaka i denne planen vil i kommunestyreperioden kunne gjennomførast innanfor driftsrammene til dei einskilde einingane, men det krev prioritering. Nokre av tiltaka vil derimot medføre ekstra utgifter for kommunen, og for å få gjennomført desse må det settast av særskilte midlar i budsjettprosessane. Ein vil øymerke avgifter frå sal og skjenking av alkohol til forebyggjande og opplærande tiltak. Dette er ei vidareføring av eit viktig tiltak frå sist planperiode.

Tiltaksplan - Ruspolitisk arbeid i Stranda kommune 2024 - 2028

UNIVERSELLE TILTAK				
LOKALT TILPASSA ALKOHOLPOLITIKK				
Nr	Tiltak	Tid	Ansvar	Økonomi
1.	Utarbeide alkoholpolitiske retningslinjer	Vedtak mai 2024	Servicekontoret	Ligg i Budsjett
2.	Auka kontrollar med sals og skjenkestadar	2024 og vidare	Servicekontoret	Ekstra midlar Inntekter frå sals- og skjenkeløyve
3.	Haldningskampanje: Alkohol og alkoholbruk Involvere ungdomsrådet og elevråd ved ungdomsskulane og	Årleg	Frivilligsentralen koordinerar med andre einingar	Ligg i Budsjett

	vidaregåande skular slik at dei kan medverke i kampanjen			
4.	Gjennomføre Ung-data undersøking , og sette i gong tiltak for oppfølging av resultat	Feb/ Mars 2024	Helsestasjon, skulane og BTI	Ligg i Budsjett
5.	Interkommunalt samarbeid med politi	Fire gongar i året	Barnevern Politiet	Ligg i Budsjett
6.	BUA utlånssentral	Kontinuerlig	Frivilligsentral	Ligg i budsjett
7.	Ansvarleg verskap – Dialogmøte og opplæring av løyvehavarar	Kvart kommunestyreperiode	Servicekontoret	Dekt av gebyr

FØREBYGGJANDE ARBEID MOT BARN OG UNGE				
Nr	Tiltak	Tid	Ansvar	Økonomi
8.	Arrangere tverrfagleg foreldretreff Av og til Legge kurset til ettermiddag/ kveld Invitere fagpersonar	Kvart år	Skulane Frivilligsentral Sosialtenesta Politiet	Ligg i Budsjett
9.	AV og Til kampanjar	Kvart år	Samarbeid mellom ulike fagområde Frivilligsentralen hovudansvar	Innsamla midlar Tilskot off. Frivillige organisasjonar Inntekter frå skjenkeavgift
10.	BTI (betre tverrfagleg innsats) team på skulane og i barnehagane	Kontinuerleg	BTI leiargruppa Midtnorsk kompetansesenter for rus	Ligg i Budsjett
11.	Informasjon til gravide - svangerskapskurs	Kontinuerleg	Helsestasjon Jordmor og lege	Ligg i Budsjett
12.	Treffstad for småbarnsfamilie, der ein kan ta opp ulike tema	Kontinuerlig	Frivilligsentralen og helsestasjon	Ligg i budsjett

FØREBYGGJANDE ARBEID OG KOMPETANSEHEVING MOT VAKSNE				
Nr	Tiltak	Tid	Ansvar	Økonomi
13.	Av og til: Rusmiddel informasjon til leiarane i barne og ungdoms- og idrettsorganisasjonar Auke kunnskapen om rusutfordringane	Jamnleg	Frivilligsentralen Kultur og fritid	Prosjektmidlar
14.	Kompetansehevande tiltak i tenesteapparatet	Kontinuerleg	Administrasjonen	I budsjett
15.	Brukarplan – kartlegging av brukarane for framtidig planlegging og hjelpebehov	Kontinuerleg	Koordinerande eining Midt-norsk kompetansesenter	Budsjett

GODE OPPFØLGINGSTENESTER				
Nr	Tiltak	Tid	Ansvar	Økonomi
1.	Vidareføre natteravnordninga der ein går turnus etter oppsett plan	Kontinuerleg	Frivilligsentralen	Budsjett

STYRKING OG SAMORDNING AV KOMMUNALE TENESTER				
Nr	Tiltak	Tid	Ansvar	Økonomi
1.	Utvikle og etablere forpliktande samarbeid mellom dei kommunale tenestene	Kontinuerleg	Alle involverte	Budsjett
2.	Vidareføre og styrke ordninga med BTI	Kontinuerleg	BTI leiargruppe	Budsjett

ANDRE INDIAKTIVE TILTAK				
TIDLEG INNSATS				
Nr	Tiltak	Tid	Ansvar	Økonomi
1.	Vidareføre ordninga med ruskontrakter	Kontinuerleg	Sosialeininga hab/ rehab helsestasjon	Budsjett

BEHANDLING			
Tiltak	Tid	Ansvar	Økonomi
Heilheitleg bustadplan	2024	Administrasjonen	

GOD OPPFØLGING ETTERVERN			
Tiltak	Tid	Ansvar	Økonomi
Gi eit tilpassa dagtilbod fritidstilbod til den einskilde brukar og gruppe.	Kontinuerleg	Rehab/ Hab i samarbeid med andre instansar i kommunen	Budsjett Prosjektmidlar